

Mundtlig beretning

Landsmøde 2024

Friskolerne er et spejl på samfundets mod til frihed.

”Folkeskolen skal sættes fri, så det åbenlyst vigtigste kommer i fokus – nemlig elevernes faglige udvikling, dannelse og trivsel”.

Jamen er det ikke præcist det, skolen er til for?

Sætningen er den allerførste i den politiske aftale mellem regeringen og et bredt flertal af Folketingets partier, som blev indgået den 19. marts 2024.

Folkeskolens fagplaner – stå mål med

Den politiske aftale indeholder flere elementer. Et af de vigtigste er, at Fælles Mål bliver erstattet af slankere og mere enkle læreplaner – benævnt Folkeskolens Fagplaner. Fagplanerne skal understøtte folkeskolens formål og fagenes indhold med få præcise mål og fagenes stofområde skal beskrives i et letforståeligt, pædagogisk sprog, som understøtter både plads til fordybelse i fagenes teoretiske grundlag og praktiske anvendelse.

De nye fagplaner vil helt sikkert forandre forståelsen og tolkningen af, hvordan friskolernes undervisning skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Det vil berøre jeres daglige praksis, og derfor vil vi meget nøje følge med i arbejdet og være opmærksomme på, hvad det får af betydning for stå mål med-kravet.

Der er gode takter og lovende perspektiver i Folkeskolens Fagplaner, og da det samlede antal mål ikke må overstige 10% af de nuværende mål, er der reel mulighed for en frisættelse til, at lærere får tildelt frihed til pædagogisk og didaktisk - og med egen dømmekraft - at prioritere det væsentlige og meningsfulde indhold til deres undervisning.

Prøvetrykket er fortsat højt

Der er politisk enighed om, at prøvetrykket, som det hedder, er for højt. Så derfor reduceres antallet af obligatoriske prøver fra 8 til 6.

En ekspertgruppe skal bidrage med mere viden om, hvordan prøverne virker i dag og give bud på, hvordan prøver kan videreudvikles, og dermed at prøvetrykket kan justeres yderligere i fremtiden. Det er godt.

Men jeg savner alligevel et større politiske mod til for alvor at gøre op med det høje prøvetryk i grundskolen. I Sverige, Island og i Finland har man ikke eksamener i grundskolen, og i Norge har man kun to prøver. Det er en ret stor forskel i forhold til Danmark.

Prøver, eksamen og karakterer kan have sin berettigelse, men der er ikke egentlige beviser for, at mængden af prøver gør danske unge bedre i skolen eller mere robuste i deres fremtidige skolegang.

Prøver tjener også det formål at give adgang til ungdomsuddannelse, hvilket betyder, at prøverne peger frem mod det, der venter, og ikke konstaterer og viser, hvad der fagligt er opnået som afslutning på grundskolen. Jeg tror, det vil være godt for grundskolen at stå i egen ret og afslutte grundskolen uden at være rettet mod, hvad der skal ske bagefter.

Og så er jeg bekymret for, at det fortsat høje prøvetryk vil sætte spor i arbejdet med at skrive Folkeskolens Fagplaner – altså at prøverne bliver bestemmende for fagenes indhold. Det er ærgerligt, hvis det sker.

Brug friheden til ikke at forberede til prøver

I det tidlige forår 2022 bad Efterskolerne og FRISKOLERNE Center for Ungdomsforskning om at gennemføre et forskningsprojekt om prøvefrihed og alternative prøveformer. Det forventes afsluttes i efteråret 2024. Mange af jer har medvirket i et værksted om det før frokost.

Projektet skal give os bud på, hvordan prøver og evaluering af fag kan ske på andre måder end de kendte prøveformer, og projektet skal ikke mindst give os et sprog for, hvordan vi bedst giver elever en tilbagemelding på deres indsats og arbejde med fag i skolen.

Godt 40 friskoler har taget det aktive valg ikke at give karakterer og forberede eleverne til afgangsprøverne, og vi oplever, at flere skoler går samme vej, og at andre overvejer det. Vi har friheden til at gå den vej! – og godt at nogle friskoler bruger deres frihed.

Friskoleelever fra prøvefrie skoler og Rudolf Steiner skoler, der udbyder den selvstændige hf-uddannelse med eksamens- og karakterfrihed (det såkaldte Steiner HF) klarer sig godt og går videre med uddannelse og arbejde, selvom de ikke har været til prøve eller eksamen.

Det er altså flere veje at gå, og det er ikke livsafgørende, hvorvidt der er en stor mængde af prøver, karakterer og test i grundskolen.

Mere frihed til friskoler!

Den politiske aftale indeholder tydelig inspiration fra friskolernes praksis – og derfor er det vigtigt, at mere frihed til folkeskolen også betyder mere frihed til de frie grundskoler. Det er i det frugtbare spændingsfelt mellem folkeskolen og de frie grundskoler, at vi viser hinanden nye og alternative veje til at lave skole på forskellig vis.

Den politiske aftale vil betyde ændringer i folkeskoleloven – og måske kalder det på en grundig gennemgang af friskoleloven, så loven i højere grad kan understøtte og tydeliggøre forskellighederne i frihedsgrader og praksis.

10. klasse lukker

”Vi kigger på 10. klasse, HF, Eux og Hhx. Hvis vi putter alt det ned i en gryde, så må vi se, hvad der kommer op af gryden.” Sådan har mediet Altinget Uddannelse citeret Børne- og Undervisningsminister Mattias Tesfaye ved Årsmødet i Dansk HF & VUC den 18. april 2024.

Vi var tidligere på foråret medunderskriver på en henvendelse til Børne- og Undervisningsministeren, hvor 9 organisationer tilkendegiver interesse og nysgerrighed på at udvikle det nuværende 10. klassestilbud, så det i højere grad svarer på de efterspørgsler og ambitioner, der er for unges vej til og gennem ungdomsuddannelserne.

Ministeren svarer venligt tilbage, at der bliver set på, ”hvordan en ny ungdomsuddannelse kan give unge, som ikke er klar til at vælge, lidt ekstra tid til at prøve kræfter med både det praktiske og det boglige, inden de vælger retning.”

Der er altså ingen konkrete meldinger om, hvordan en sådan ny ungdomsuddannelse skal skrues sammen.

Jeg er oprigtig bekymret for, hvorvidt det er muligt at flytte rundt på pædagogiske miljøer, som kan opfylde den ambition.

Og det er nok det endelige dødslys til 10. klasse i grundskolen – altså bortset fra Efterskolerne (og nok også Frie Fagskoler), som kommer til at stå tilbage med eneret til at tilbyde unge en 10. klasse. Det efterlader 10. klasse og efterskolerne som en øde ø uden tilknytning til grundskolen. Det har efterskolerne næppe nogen interesse i – og jeg tror, at det vil det betyde, at flere unge vælger at tage på efterskole i 9. klasse frem for i 10. klasse.

Dermed tømmes friskolernes (og folkeskolernes og privatskolernes) udskoling for elever.

Det er virkelig alvorligt for de sidste udskolingsår på friskolerne og grundskolen i det hele taget. Og stærkt bekymrende for de mange unge, der trods alt vælger 10. klasse

Set fra grundskolen har 10. klasse både værdi og betydning for unges faglige fordybelse (særligt for de fagligt svageste) samt personlige og sociale modning. OG vi ved, at unge har svært ved at vælge uddannelse og erhverv lige efter 9. klasse.

Vi har helt konkret spurgt i Undervisningsministeriet på vegne af Odense Friskole, om det er muligt at være prøveforberedende til og med 9. klasse og så derefter tilbyde 10. klasse uden prøveafvikling.

Det er ikke med det nuværende lovgrundlag muligt, men det er et eksempel på, at der er nysgerrighed på og vilje til at skabe et tilbud til unge om et 10. klasse-år, der kan indgå i fællesmængden af tilbud, der tilsammen giver unge mulighed for at gå forskellige veje videre i uddannelse, job og dermed selvforsørgelse.

Skoler skal tage socialt ansvar

FRISKOLERNEs vision lyder: skoler for alle – og med det mener vi, at samfundet beriges af mangfoldige skoleformer, at der skal være frihed til at afprøve nye pædagogiske veje, at alle familier skal have frihed til at vælge den type undervisning, der passer til deres værdier og livssyn, og endelig at skoler skal tage socialt ansvar.

Socialt ansvar hviler både på en solidarisk og en moralsk forpligtigelse, og giver i skolesammenhænge kun mening, hvis det sættes i relation til fællesskabet.

Det sociale ansvar er indlejret i den daglige pædagogiske praksis. Og ingen er i tvivl om at både dagtilbud og skole spiller en afgørende rolle for børns og unges sociale trivsel og evne til at indgå i fællesskaber, der er større end dem selv. Det er her, de finder troen på egne evner og viljen til at lykkes.

Det har vi hørt og talt om både i formiddagens trivselsdebat her i salen og i det politiske værksted lige før frokost.

Flere og flere børn og unge rammes af både kendte og nye former for udsathed, som udfordrer skolers praksis. Kommunernes Landsforening (KL) har fremskrevet udviklingen over de sidste 10 år på en graf, der i 2012 viste, at 5,2% af eleverne er segregeret i folkeskolen, over et fald til 4,7% i 2015, til en stigning til 2023, hvor det er 6,7% af eleverne, der er segregeret.

Det taler et tydeligt sprog om, hvordan udviklingen er i forhold til det specialpædagogiske behov – og jeg er ret overbevist om, at den tendens er genkendelige for jer i friskolerne.

Derfor er det afgørende vigtigt, at skoler betjenes af den kommunale Pædagogisk-Psykologisk Rådgivning (PPR), så det er muligt at hjælpe både den enkelte elev, og styrke fællesskaberne til at kunne inkludere så mange elever som muligt i den almenpædagogiske del af skolen.

Desværre oplever vi tendens til forskelsbehandling – tydeligst hos Køge Kommune, der som omtalt i Berlingske Tidende den 18. marts, ”ikke er gearet til at vejlede fri- og privatskoler, fordi de hviler på et religiøst eller værdimæssigt grundlag, som PPR-medarbejderne ikke kender til” og ”at der er kommet en stigende efterspørgsel efter PPR´s ydelser”.

Loven fordrer, at kommunerne er forpligtigede til at yde den samme rådgivning til frie grundskoler som kommunen er forpligtet til at yde overfor folkeskolerne. Det tolkes sådan, at det alene gælder udarbejdelse af pædagogisk-psykologiske vurderinger (PPV), der danner grundlag for, hvorvidt der skal tilbydes støttebehov på mindst 9 ugentlige undervisningstimer.

Desværre er de kommunale Pædagogisk-Psykologisk Rådgivninger (PPR) udfordret både organisatorisk, økonomisk og fagligt. Vi oplever kommuner, der leverer fremragende PPR-betjening, og kommuner der leverer en yderst mangelfuld betjening.

Vi er derfor reelt bekymrede for, hvorvidt der sker en forskelsbehandling, sådan som vi oplever det i sagen fra Køge Kommune.

Det er helt urimeligt. Alle børn og unge (uanset hvilken skole de går på) er borgere, der har krav på at modtage støtte, hvis det er berettiget. Det er tåbeligt, når politik, interesser og kassetænkning i sidste ende rammer børn og unge, der netop har brug for hjælp og støtte.

Dårlig og mangelfuld betjening fra PPR kan reelt trække tæppet væk under friskolernes mulighed for at påtage sig et socialt ansvar. Uden rådgivning og sparring fra PPR risikerer friskoler at kunne løse opgaven dårligere – og det motiverer ikke til at løfte ansvaret eller optage elever med særlige støttebehov.

Når vi ser på antallet af specialundervisnings elever, så er det tydeligt, at friskoler tager deres store og markante andel af ansvaret.

I folkeskolen er specialområdet andel af de samlede folkeskoleudgifter i 2023 26%, og det forventes, at det i 2030 vil være steget til 32%.

Der er ingen grund til at tro, at det vil være meget anderledes for de frie grundskoler.

På den korte bane er der brug for flere ressourcer for kunne løfte et socialt ansvar. Det vil derfor være nødvendigt at overføre flere midler fra det almene område til det specialpædagogiske område også i 2025. Kun sådan vil vi fortsat kunne påtage os den særlige forpligtende opgave, det er at tilbyde støtteundervisning for elever med særlige behov.

Vi kan ikke på den lange bane blive ved med at afsnøre flere og flere økonomiske ressourcer fra det almenpædagogiske område til det specialpædagogiske område.

Jeg ved, at det også fylder i jeres samtaler på friskolerne. Derfor har jeg hængt en seddel op på væggen, hvor I kan skrive jer på, hvis I vil have mit besøg – og jeg forestiller mig helt konkret, at organisere en rundtur, hvor vi taler og mødes om, hvordan vi kan finde frem til et sprog og konkrete handlinger på, hvordan vi bedst håndterer de specialpædagogiske udfordringer. Det vil være skønt, om I vil være med til det.

Dagtilbud – ligestillede økonomiske rammer som udgangspunkt for frihed og kvalitet

Børn tilbringer mange timer i en daginstitution – også i de 122 børnehaver og 66 vuggestuer, der er tilknyttet friskoler. Derfor er det en afgørende vigtig forudsætning for kvaliteten i pasningen af børn, at der er gode og rimelige driftsvilkår.

Det er meget uheldigt, at tilskuddet til friskolernes og øvrige private dagtilbud ikke er ligestillede med de kommunale tilbud.

Fx beregnes driftstilskuddet pr. barn i en privat vuggestue på baggrund af driftsudgifter til et aldersvarende dagtilbud i kommunen – og det omfatter den kommunale dagpleje, hvor udgiften pr. barn er lavere. Har en kommune mange dagplejere får den private vuggestue altså et lavere driftstilskud.

Og i flere kommuner regner man med en administrationsprocent på mellem 5 og 10, mens private dagtilbud tildeles ca. 2,5% i administrationstilskud.

Det økonomiske grundlag for kravet om minimumsnormeringer hænger heller ikke sammen. Og det er endnu ikke fastlagt, hvordan private dagtilbud skal leve op til minimumsnormeringerne, der træder i kraft januar 2025.

Rammebetingelserne for de private dagtilbud er ganske enkelt for dårlige og uigennemskuelige og kan medføre en opskruet forældrebetaling. Det ønsker vi ikke.

Det er helt urimeligt, for i sidste ende er det jo børn, vi taler om. Og de mange gode intentioner om at styrke kvaliteten i landets dagtilbud må nødvendigvis gælde *alle* børn.

Vi ved, at flere af jer bøvler med det, og derfor er vi glade for, at Daginstitutionernes Landsorganisation (DLO) ihærdigt og vedholdende både peger på urimelighederne og arbejder for at sikre de bedste rammer for at kunne drive et selvejende privat dagtilbud.

Strategi 2025

FRISKOLERNE er en civilsamfundsorganisation, og vi ønsker at være en stærk stemme for foreningens medlemmer. Både specifikt, når det drejer sig om friskolernes vilkår, fællesskab og indflydelse, og i bred forstand, når det handler

om at bidrage til samfundets udvikling. Vi er optagede af balancen mellem samfund, stat og individ, og vi ser det som en selvfølger opgave at bidrage til et sundt demokrati.

Sådan indleder vi strategi 2025 – Idealer for samfund, skole, børn og unge – som vi præsenterede her fra talerstolen ved sidste års landsmøde. Vi bad også om jeres tilbagemeldinger på, hvordan strategien bedst kan udfoldes og virkeliggøres. Tak for de virkelig mange gode ideer til handlinger og aktiviteter, kommentarer og input.

Vi har læst, sorteret, prioriteret og samlet det i foreløbigt tre kategorier:

1: Et bogprojekt om friskolebevægelsen

Bestyrelsen ser et behov for at få beskrevet friskolens berettigelse og betydning såvel pædagogisk som samfundspolitisk. Dette for at holde fast i, hvad friskolebevægelsen er for en størrelse, og for at vi kan inspirere til fortsat nysgerrighed på det at være en friskole.

Derfor arbejder vi på at udgive en bog, som kan give de forskellige medarbejdergrupper og bestyrelser på friskolerne en indføring i, hvem vi er, hvad vi gør, hvad vi kommer af og hvad der kendetegner os. Vi vil beskrive den fælles ryggrad så at sige. Med temaer som dannelse til demokrati, mindretalsbeskyttelse, frihedens betydning, at børnene er forældrenes, pædagogiske tegn, åndsfrihed mv.

Alt sammen noget, der skal give mening og få betydning for det, at være en del af friskolebevægelsen – og som skal bidrage til en fortløbende samtale, der holder liv i bevægelsen. Formidlet i et folkeligt format. Vi drømmer om at være klar med udgivelsen om et år.

2: Sikre stabil skoleledelse

Stor udskiftning af ledelser og bestyrelser skaber forstyrrelser og uro på mange planer. Derfor er det vigtigt og væsentligt at sætte fokus på, hvordan friskoler kan skabe mere stabil skoleledelse til gavn for både drift og udvikling såvel pædagogisk som administrativt og organisatorisk.

I dette forår er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse. Tak til de mange, der har svaret på denne. En af salonerne før frokost handlede om stabil skoleledelse og har givet yderligere input til det videre arbejde.

I næste skridt vil vi selvfølgelig samle og dele den viden, vi har fået og lade det være afsæt til nye konkrete initiativer, der kan bidrage til, at flere skoler oplever stabilitet i skoleledelsen.

3: Netværk om pædagogisk praksis

Ved sidste års landsmøde viste jeres tilbagemeldinger en tydelig efterspørgsel på, at foreningen tager initiativ til at danne netværk, og skabe rammer for videndeling, der kan inspirere til skoleudvikling. Vi ser det som helt essentielt, at vi i friskolerne er nysgerrige på hinandens pædagogiske løsninger på de forskelligartede problemstillinger, vi møder i hverdagens skolepraksisser.

Det kan være svært at finde en balance i at drive skole og samtidig have overskud til netværk og udviklingsprojekter. Derfor er vi optagede af at finde en enkel, overskuelig og effektiv måde at netværke og videndele på.

Men vi har brug for jeres sparring i arbejdet med at finde en virksomhedsfuld praksis for, hvordan vi gør bedst. Derfor vil vi gerne bede de af jer, som kunne have lyst til at bidrage til dette arbejde, skrive sig på den seddel, der er hængt op på væggen. Så hører I fra os igen.

Arbejdet med strategi er væsentligt og danner udgangspunkt for de mange aktiviteter, der finder sted i Friskolernes Hus, og i den politiske interessevaretagelse, der finder sted hele tiden.

Nu også som projekt-organisation

Det frivillige engagement spiller en nøglerolle i det danske demokrati. Fordi et solidt civilsamfund er fundamentet for et stærkt demokrati. Samtidigt baner frivilligt engagement vejen til mødesteder mellem mennesker og er dermed en adgangsbillet til fællesskaber, som kan styrke den enkeltes trivsel og sociale tillid.

Derfor har vi i et tæt og inspirerende samarbejde med Efterskolerne udviklet et projekt, der skal give flere unge erfaringer med at bruge deres sociale engagement og demokratiske stemme gennem frivilligt engagement.

Samfonden har bevilget 3,5 mio. kr., som bevirker, at vi over de næste 2,5 år kan få erfaringer med at sætte frivillighed på skoleskemaet og bygge bro mellem skoler og civilsamfund gennem lokale eksperimenter og aktiviteter.

Projektet rækker både ind i skolens hverdag og ud i samfundet, da projektet også består af en alliance af 146 stærke civilsamfundsaktører. Alliancen skal sikre projektet bred forankring og at frivillighed kommer på den offentlige dagsorden.

10 fri- og efterskoler kan være med i projektets første år. 20 skoler i projektets andet år. Vi lukker i nærmeste fremtid op for, at skoler kan ansøge om at være en del af projektet. Der er frist for ansøgninger den 27. maj.

Vi har slået en stilling som projektleder for »Frivillighedsalliancen« op – det kan man læse mere om på foreningens hjemmeside. Ansøgningsfristen er 20. maj.

FRISKOLERNE har gennem tiden gennemført forskellige projekter – enten alene eller i partnerskab med Højskolerne og Efterskolerne. Det gælder Skolekulturmøder, Frirummet, Folkets Journalistpris, Prøvefrihed og nu altså Frivillighedsalliancen.

FRISKOLERNE udvider dermed sin portefølje, så foreningen foruden politisk fortalervirksomhed og rådgivning fra Friskolernes Hus nu altså også for alvor er en projektorganisation. Det glæder vi os over – og vi glæder os til at se, hvordan det både kan inspirere medlemsskolernes daglige praksis og påvirke de større samfundsmæssige dagsordener.

Ny sekretariatsleder

I ved det måske allerede – vores sekretariatsleder Søren Stein Brinck har opsagt sin stilling og træder til august ud af Friskolernes Hus.

Vi har stor respekt for, at Søren igen søger mod et arbejdsliv, hvor han er tæt på unge mennesker – det giver god mening!

Vi er også utroligt taknemmelige for hans vigtige indsats med at transformere Friskolernes Kontor til Friskolernes Hus, som i dag er et attraktivt hus, der fungerer både som et mødested for foreningens medlemmer og bestyrelsen, og et hus med en stab af dygtige medarbejdere, der betjener alle foreningens medlemmer og medlemsskoler på allerbedste vis.

Når vi lige om lidt slår en stilling op og søger efter en ny sekretariatsleder, så står vi et godt sted. Og det skylder vi Søren kæmpestor tak for. Hvis I hjælper os med at dele stillingsopslaget og taler godt om Friskolernes Hus – og det ved jeg, at I

gør – og det hele går som vi forventer og håber på, så har vi en ny sekretariatsleder på plads lige efter sommerferien.

Magasinet Friskolen

Magasinet Friskolen er både identitetsskaber og bindeled mellem medlemmer og foreningen. De mange skolenære temaer og artikler er til inspiration for jeres daglige virke med undervisning og dannelse, skolefællesskab og lokalt engagement.

Det ønsker vi fortsat, og vi vil prioritere ressourcerne til en kombination mellem to årlige fysiske magasiner og digital formidling af artikler og aktuelle nyheder via fx podcast, film og mail.

Vi har brug for nye former og udtryk for at nå længere ud.

Friskolesangbogen

Vi vil gerne både fastholde og forny traditionen for fællessang i skolen og fællessangen i almindelighed. Derfor er vi i gang med at forny Friskolesangbogen – ja, det er vist sådan, den omtales, og derfor også nu får navnet Friskolesangbogen.

Nye sange, nyt navn, nyt format, ny håndbog om morgensang, nye illustrationer som I kan finde på de to fine postkort i jeres landsmødemappe – og med Per Krøis Kjærsgaard og Jakob Ringgaards præsentationer og akkompagnement her ved landsmødet viser os, så er der noget at glæde sig til.

Outro - friskolerne er et spejl på samfundets mod til frihed.

Friskolernes frihedsgrader hviler i respekten for mindretal og muligheden for at udfolde værdier på anden vis, end hvad flertallet måtte mene. Det er et tegn på samfundets mod til at give plads til forskelligheder og mangfoldighed, som er et centralt kendetegn for et frisindet samfund. Mennesker skal gives ansvar, muligheder og forpligtelser, så vi kan deltage, virke og bidrage. Dét menneskesyn skal forplante sig hele vejen til skolerne. I FRISKOLERNE holder vi – til alle tider - øje med dette spejl på samfundets evne til at rumme forskelligheder og på balancen mellem samfund, stat og individ.

Tak.

Hermed overgives både den skriftlige og denne mundtlige beretning til generalforsamlingens behandling.